

**DISCORSO DEL SANTO PADRE
LEONE XIV
AI PRELATI DELLA ROTA ROMANA
IN OCCASIONE
DELL'INAUGURAZIONE
DELL'ANNO GIUDIZIARIO**

*Sala Clementina
Lunedì, 26 gennaio 2026*

Nel nome del Padre, del Figlio e dello Spirito Santo. La pace sia con voi!

Eccellenza, cari Prelati Uditori del Tribunale Apostolico della Rota Romana, in questo nostro primo incontro vorrei anzitutto esprimere il mio apprezzamento per il vostro lavoro, che è un servizio prezioso alla funzione giudiziaria universale che compete al Papa e di cui il Signore vi ha chiamato ad essere partecipi. «*Veritatem facientes in caritate*» (Eph 4,15): ecco un'espressione che può essere applicata alla vostra missione quotidiana nell'amministrazione della giustizia.

Ringrazio Sua Eccellenza il Decano per le sue parole, che esprimono l'unione di tutti voi con il Successore di Pietro. E il mio pensiero riconoscente si estende anche a tutti i tribunali della Chiesa presenti nel mondo. Il ministero di giudice che ho avuto modo di esercitare mi permette di comprendere meglio la vostra esperienza e di valutare la rilevanza ecclesiale del vostro compito.

Oggi vorrei tornare su un tema di fondo che è stato dominante nei Discorsi rivolti al Tribunale della Rota Romana da Pio XII fino a Papa Francesco. Si tratta del rapporto della vostra attività con la verità che è insita nella giustizia. In questa occasione intendo proporvi alcune riflessioni sullo stretto nesso che intercorre tra la verità della giustizia e la virtù della carità. Non si tratta di due principi contrapposti, né di valori da bilanciare secondo criteri puramente pragmatici, ma di due dimensioni intrinsecamente unite, che trovano la

**PROMLUVA
SVATÉHO OTCE LVA XIV.
K PRELÁTŮM ŘÍMSKÉ ROTY
U PŘÍLEŽITOSTI ZAHÁJENÍ
SOUDNÍHO ROKU**

*Klementinský sál
Pondělí 26. ledna 2026*

Ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého. Pokoj vám!

Excelence, drazí preláti – auditoři Apoštolského tribunálu Římské rotý, při tomto našem prvním setkání bych chtěl především vyjádřit své uznání za vaši práci, která je cennou službou univerzální soudní funkci náležející papeži a na níž vás Pán povolal mít účast. „*Veritatem facientes in caritate*“ (Ef 4,15): hle, výraz, který lze vztáhnout na vaše každodenní poslání při výkonu spravedlnosti.

Děkuji Jeho Excelenci děkanovi za jeho slova, která vyjadřují jednotu vás všech s Petrovým nástupcem. Mé vděčné myšlenky se pak vztahují také na všechny soudní tribunály církve po celém světě. Soudcovská služba, kterou jsem měl možnost vykonávat, mi umožňuje lépe porozumět vaší zkušenosti a ocenit církevní význam vašeho úkolu.

Dnes bych se chtěl vrátit k jednomu základnímu tématu, které bylo určující v promluvách adresovaných Tribunálu Římské rotý od Pia XII. až po papeže Františka. Jde o vztah vaší činnosti k pravdě, která je vlastní spravedlnosti. Při této příležitosti vám chci nabídnout několik úvah o těsném spojení mezi pravdou spravedlnosti a ctností lásky. Nejde o dva protikladné principy ani o hodnoty, které by bylo třeba vyvažovat podle čistě pragmatických kritérií, nýbrž o dvě vnitřně sjednocené dimenze, jež nacházejí

loro armonia più profonda nel mistero stesso di Dio, che è Amore e Verità.

Tale correlazione postula una costante e accurata esegesi critica, poiché, nell'esercizio dell'attività giurisdizionale, emerge non di rado una tensione dialettica tra le istanze della verità oggettiva e le premure della carità. Si ravvisa, talvolta, il rischio che un'eccessiva immedesimazione nelle vicissitudini – spesso travagliate – dei fedeli possa condurre a una pericolosa relativizzazione della verità.

Infatti, una malintesa compassione, pur apparentemente mossa da zelo pastorale, rischia di offuscare la necessaria dimensione di accertamento della verità propria dell'ufficio giudiziale. Ciò può accadere, oltre che nell'ambito delle cause di nullità matrimoniale – ove potrebbe indurre a deliberazioni di sapore pastorale prive di un solido fondamento oggettivo, anche in qualunque tipo di procedimento, inficiandone il rigore e l'equità.

D'altro lato, può a volte darsi un'affermazione fredda e distaccata della verità che non tiene conto di tutto ciò che esige l'amore alle persone, omettendo quelle sollecitudini dettate dal rispetto e dalla misericordia, che devono essere presenti in tutte le fasi di un processo.

Nel considerare la relazione tra la verità e la carità, un chiaro orientamento viene dall'insegnamento dell'apostolo Paolo, che così esorta: *«Agendo secondo verità nella carità, cerchiamo di crescere in ogni cosa tendendo a lui, che è il capo, Cristo»* (Ef 4,15). *Veritatem facientes in caritate*: non si tratta solo di adeguarsi a una verità speculativa ma di “fare la verità”, cioè una verità che deve illuminare tutto l'agire. E ciò dev'essere compiuto “nella carità”, che è il grande motore che porta a fare giustizia vera. Con un'altra frase biblica, questa volta di San Giovanni, voi siete chiamati ad essere «cooperatori della verità» (3 Gv 8). Benedetto XVI, che aveva scelto queste parole come motto episcopale,

svou nejhlubší harmonii v samotném tajemství Boha, který je Láska a Pravda.

Takováto souvztažnost vyžaduje stálou a pečlivou kritickou exegezi, neboť při výkonu soudní činnosti se nemálokdy objevuje dialektické napětí mezi požadavky objektivní pravdy a ohledy lásky. Někdy lze zaznamenat riziko, že přílišná empatická identifikace s – často obtížnými – životními osudy věřících může vést k nebezpečné relativizaci pravdy. Nežádka se totiž stává, že mylně chápaný soucit, byť se na první pohled jeví jako motivovaný pastorační horlivostí, zastírá nezbytný rozměr zjišťování pravdy, který je vlastní soudnímu úřadu.

K tomu může dojít nejen v rámci procesů o neplatnost manželství – kde by to mohlo vést k rozhodnutím pastoračního rázu postrádajícím solidní objektivní základ – ale také v jakémkoliv jiném typu řízení, čímž by byla narušena jeho přísnost a spravedlnost.

Na druhé straně se někdy může objevit chladné a odtažené prosazování pravdy, které nebere v úvahu vše, co vyžaduje láska k bližním, a pomíjí ony ohledy vycházející z úcty a milosrdenství, které musí být přítomny ve všech fázích procesu.

Při uvažování o vztahu mezi pravdou a láskou nám dává jasné nasměrování učení apoštola Pavla, který takto vybízí: *„Jednáje podle pravdy v lásce, usilujme o to, abychom ve všem dorůstali v toho, který je hlavou, v Krista“* (Ef 4,15). *Veritatem facientes in caritate*: nejde jen o přizpůsobení se spekulativní pravdě, nýbrž o „činění pravdy“, tedy o pravdu, která má osvěcovat veškeré jednání. A to má být uskutečňováno „v lásce“, která je velkým hybatelem vedoucím k vykonávání pravé spravedlnosti. Jinými biblickými slovy, tentokrát slovy svatého Jana, jste povoláni být „spolupracovníky pravdy“ (3 Jan 8). Benedikt XVI., který si tato slova zvolil za své biskupské heslo,

metteva in risalto nella sua Enciclica *Caritas in veritate* il «bisogno di coniugare la carità con la verità non solo nella direzione, segnata da San Paolo, della “*veritas in caritate*” (Ef 4,15), ma anche in quella, inversa e complementare, della “*caritas in veritate*”. La verità va cercata, trovata ed espressa nell’“economia” della carità, ma la carità a sua volta va compresa, avvalorata e praticata nella luce della verità» (n. 2).

Il vostro agire, pertanto, sia mosso sempre da quel vero amore al prossimo che cerca al di sopra di tutto la sua salvezza eterna in Cristo e nella Chiesa, che comporta l’adesione alla verità del Vangelo. Troviamo dunque l’orizzonte in cui va collocata tutta l’attività giuridica ecclesiale: la *salus animarum* quale suprema legge nella Chiesa. [1] In questo modo, il vostro servizio alla verità della giustizia è un contributo d’amore alla salvezza delle anime.

Nella cornice della verità nella carità si potrebbero inquadrare tutti gli aspetti dei processi canonici. Anzitutto, l’agire dei vari protagonisti del processo dev’essere interamente improntato dal desiderio fattivo di contribuire a far luce sulla sentenza giusta cui pervenire, con una rigorosa onestà intellettuale, una competenza tecnica e una coscienza retta. La tensione permanente di tutti verso la verità è ciò che rende profondamente armonico l’insieme dell’attività dei tribunali, seguendo quella concezione istituzionale del processo, magistralmente descritta dal Venerabile Pio XII nel suo Discorso alla Rota del 1944. [2] Lo scopo che accomuna tutti gli operatori nei processi, ciascuno nella fedeltà al proprio ruolo, è la ricerca della verità, che non si riduce all’adempimento professionale, ma è da intendersi come espressione diretta della responsabilità morale. A ciò muove in primo luogo la carità, sapendo però andare oltre le esigenze della sola giustizia, per servire nella misura del

ve své encyklice *Caritas in veritate* zdůraznil „potřebu spojovat lásku s pravdou nejen ve směru vyznačeném svatým Pavlem, „*veritas in caritate*“ (Ef 4,15), ale také v opačném a doplňujícím směru „*caritas in veritate*“. Pravdu je třeba hledat, nalézat a vyjadřovat v „ekonomii“ lásky, avšak lásku je zároveň třeba chápat, potvrzovat a uskutečňovat ve světle pravdy“ (čl. 2).

Vaše jednání tedy ať je vždy vedeno opravdovou láskou k bližnímu, která nade vše hledá jeho věčnou spásu v Kristu a v církvi, a která předpokládá přilnutí k pravdě evangelia. Zde tedy nacházíme horizont, do něhož má být zasazena veškerá církevní právní činnost: *salus animarum* jako nejvyšší zákon v církvi. [1] Tímto způsobem je vaše služba pravdě spravedlnosti příspěvkem lásky ke spáse duší.

V rámci pravdy v lásce lze zasadit všechny aspekty kanonických procesů. Především má být jednání jednotlivých účastníků řízení zcela utvářeno činnou touhou přispět k objasnění spravedlivého rozhodnutí, k němuž je třeba dospět, a to s přísnou intelektuální poctivostí, odbornou kompetencí a přímým svědomím. Trvalé úsilí všech o pravdu je tím, co činí celek činnosti tribunálů hluboce harmonickým, v souladu s oním institucionálním pojetím procesu, které mistrovsky popsal ctihodný Pius XII. ve svém Proslovu k Rotě z roku 1944. [2] Cílem, jenž spojuje všechny činitele v procesech – každého při věrnosti své vlastní roli – je hledání pravdy, které se neomezuje na pouhé profesionální plnění povinností, nýbrž je třeba je chápat jako přímý výraz morální odpovědnosti. K tomu v první řadě podněcuje láska, která však dovede jít nad rámec samotných požadavků spravedlnosti, aby – pokud je to možné – sloužila celistvému

possibile il bene integrale delle persone, senza stravolgere la propria funzione ma esercitandola con pieno senso ecclesiale.

Il servizio alla verità nella carità deve risplendere in tutto l'operato dei tribunali ecclesiastici. Ciò deve poter essere apprezzato da tutta la comunità ecclesiale e specialmente dai fedeli coinvolti: da coloro che chiedono il giudizio sulla loro unione matrimoniale, da chi è accusato di aver commesso un delitto canonico, da chi si considera vittima di una grave ingiustizia, da chi rivendica un diritto. I processi canonici devono ispirare quella fiducia che proviene dalla serietà professionale, dal lavoro intenso e premuroso, dalla dedizione convinta a ciò che può e deve essere percepito come una vera vocazione professionale. I fedeli e l'intera comunità ecclesiale hanno diritto a un retto e tempestivo esercizio delle funzioni processuali, perché è un cammino che incide sulle coscienze e sulle vite.

Sotto questa luce va messa in risalto la verità, e quindi il bene e la bellezza, di tutti gli uffici e i servizi legati ai processi. *Veritatem facientes in caritate*: tutti gli operatori di giustizia devono agire secondo una deontologia, che va studiata e praticata con cura nell'ambito canonico, facendo in modo che essa divenga davvero esemplare. In questo senso, uno stile ispirato alla deontologia deve permeare anche il lavoro degli avvocati quando essi assistono i fedeli nella difesa dei loro diritti, tutelando gli interessi di parte senza mai oltrepassare quanto in coscienza si ritiene giusto e conforme alla legge. I promotori di giustizia e i difensori del vincolo sono cardini nell'amministrazione della giustizia, chiamati per la loro missione a tutelare il bene pubblico. Un approccio meramente burocratico in un ruolo di tale importanza recherebbe un pregiudizio evidente alla ricerca della verità.

I giudici, chiamati alla grave responsabilità di determinare il giusto,

dobru osob, aniž by překrucovala vlastní funkci, nýbrž ji vykonávala s plným církevním vědomím.

Služba pravdě v lásce musí zářit ve veškeré činnosti církevních tribunálů. To musí být rozpoznatelné celou církevní obcí a zvláště těmi věřícími, jichž se řízení přímo týká: těmi, kdo žádají o posouzení svého manželského svazku; těmi, kdo jsou obviněni ze spáchání kanonického deliktu; těmi, kdo se považují za oběti závažné nespravedlnosti; i těmi, kdo uplatňují své právo. Kanonické procesy mají vzbuzovat onu důvěru, která vyrůstá z profesionální serióznosti, z intenzivní a pečlivé práce, z přesvědčeného nasazení pro to, co může a má být vnímáno jako skutečné profesní povolání. Věřící i celé církevní společenství mají právo na řádný a včasný výkon procesních funkcí, neboť jde o cestu, která se dotýká svědomí i životů lidí.

V tomto světle je třeba zdůraznit pravdu, a tedy dobro a krásu všech úřadů a služeb spojených s procesy.

Veritatem facientes in caritate: všichni pracovníci spravedlnosti musí jednat podle deontologie, která má být v kanonické oblasti pečlivě studována a uváděna do praxe tak, aby se skutečně stala příkladnou. V tomto smyslu má styl inspirovaný deontologií prostupovat také práci advokátů, když pomáhají věřícím při obhajobě jejich práv, chrání zájmy strany, aniž by kdy překročili to, co považují ve svědomí za spravedlivé a v souladu se zákonem. Ochránci spravedlnosti a obhájci svazku jsou pilíři při výkonu spravedlnosti, povolání svým posláním chránit veřejné dobro. Čistě byrokratický přístup v takto důležité roli by zjevně poškodil hledání pravdy.

Soudci, povolání k závažné odpovědnosti určovat, co je spravedlivé,

che è il vero, non possono esimersi dal rammentare che la *«giustizia cammina con la pace e sta con essa in relazione costante e dinamica. Giustizia e pace mirano al bene di ciascuno e di tutti, per questo esigono ordine e verità. Quando una è minacciata, entrambe vacillano; quando si offende la giustizia, si mette a repentaglio anche la pace»*. [3] Valutato in questa prospettiva, il giudice diventa operatore di pace che contribuisce a consolidare l'unità della Chiesa in Cristo.

Il processo non è di per sé una tensione tra interessi contrastanti, come a volte viene frainteso, ma è lo strumento indispensabile per discernere la verità e la giustizia nel caso. Il contraddittorio nel processo giudiziale, di conseguenza, è un metodo dialogico per l'accertamento del vero. La concretezza del caso, infatti, richiede sempre che siano appurati i fatti e confrontate le ragioni e le prove a favore delle varie posizioni, sulla base delle presunzioni di validità del matrimonio e di innocenza dell'indagato, fino a prova contraria. L'esperienza giuridica maturata testimonia il ruolo imprescindibile del contraddittorio e l'importanza decisiva della fase istruttoria. Il giudice, mantenendo l'indipendenza e l'imparzialità, dovrà dirimere la controversia secondo gli elementi e gli argomenti emersi nel processo. Non osservare questi basilari principi di giustizia – e favorire una disparità ingiustificata nella trattazione di situazioni simili – è una notevole lesione al profilo giuridico della comunione ecclesiale.

Queste considerazioni potrebbero essere applicate ad ogni fase del processo e ad ogni tipo di causa giudiziale. A titolo di esempio, nel processo più breve di nullità matrimoniale davanti al Vescovo diocesano, l'indole a prima vista manifesta del capo di nullità che lo rende possibile va giudicata con molta attenzione, senza dimenticare che dovrà essere lo stesso processo dovutamente attuato a confermare l'esistenza della

a tedy pravdivé, si nemohou odpustit připomínku, že „*spravedlnost kráčí spolu s pokojem a je s ním v neustálém a dynamickém vztahu. Spravedlnost a pokoj směřují k dobru každého i všech, a proto vyžadují řád a pravdu. Když je jedno ohroženo, obojí se otřásá; když je uražena spravedlnost, je ohrožen i pokoj*“. [3] Nahlížen z této perspektivy se soudce stává tvůrcem pokoje, který přispívá k upevňování jednoty církve v Kristu.

Proces sám o sobě není napětím mezi protichůdnými zájmy, jak bývá někdy mylně chápáno, nýbrž je nepostradatelným nástrojem k rozlišování pravdy a spravedlnosti v konkrétním případě. Kontradiktorní řízení v soudním procesu je proto dialogickou metodou k zjištění pravdy. Konkrétnost případu totiž vždy vyžaduje, aby byly objasněny skutkové okolnosti a aby byly porovnány důvody a důkazy ve prospěch jednotlivých stanovisek, na základě presumpce platnosti manželství a nevinu obviněného, dokud není prokázán opak. Získaná právní zkušenost dosvědčuje nezastupitelnou roli kontradiktorního řízení a rozhodující význam vyšetřovací fáze. Soudce, při zachování nezávislosti a nestrannosti, má spor rozhodnout podle faktů a argumentů, které v řízení vyšly najevo. Nerespektovat tyto základní principy spravedlnosti – a zvýhodňovat neodůvodněnou nerovnost při projednávání obdobných situací – představuje závažné narušení právního rozměru církevního společenství.

Tyto úvahy lze vztáhnout na každou fázi řízení i na každý typ soudní kauzy. Jako příklad lze uvést zkrácené řízení o neplatnosti manželství před diecézním biskupem: zdánlivě zjevná povaha důvodu neplatnosti, která toto řízení umožňuje, musí být posuzována s velkou pozorností, aniž by se zapomínalo, že právě řádně provedený proces má potvrdit

nullitě o a determinare la necessità di ricorrere al processo ordinario. Si rivela quindi fondamentale che si continui a studiare e applicare il diritto matrimoniale canonico con serietà scientifica e fedeltà al Magistero. Questa scienza è indispensabile per risolvere le cause seguendo i criteri stabiliti dalla legge e dalla giurisprudenza della Rota Romana, i quali, nella maggioranza dei casi, non fanno altro che dichiarare le esigenze del diritto naturale.

Cari amici, la vostra missione è alta ed esigente. Siete chiamati a custodire la verità con rigore ma senza rigidità e a esercitare la carità senza omissione. In questo equilibrio, che è in realtà una profonda unità, si deve manifestare la vera sapienza giuridica cristiana. Vorrei concludere queste riflessioni affidando il vostro lavoro all'intercessione della Madonna *Speculum iustitiae*, modello perfetto di verità nella carità. Grazie!

existenci neplatnosti, anebo určit nutnost obrátit se na řádné řízení. Ukazuje se tedy jako zásadní, aby se kanonické manželské právo i nadále studovalo a uplatňovalo s vědeckou seriózností a věrností magisteriu. Tato věda je nezbytná k řešení kauz podle kritérií stanovených zákonem a judikaturou Římské rotu, které ve většině případů pouze vyjadřují požadavky přirozeného práva.

Drazí přátelé, vaše poslání je vznešené a náročné. Jste povoláni střežit pravdu s přísností, avšak bez rigidity, a vykonávat lásku bez opomenutí. V této rovnováze, která je ve skutečnosti hlubokou jednotou, se má projevit pravá křesťanská právní moudrost. Chtěl bych tyto úvahy zakončit svěřením vaší práce přímě Panny Marie *Speculum iustitiae*, dokonalého vzoru pravdy v lásce. Děkuji!

[1] Cfr *CIC*, can. 1752.

[2] 2 ottobre 1944.

[3] S. Giovanni Paolo II, *Messaggio per la XXXI Giornata Mondiale della Pace*, 1 gennaio 1998, 1.